

Fondateur :
Avedis Alexanian
Տիմոթիոս Ալիքսանյան

ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՐԿԼԵԶՈՒ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ • 49-ՐԴ ՏԱՐԻ • ՆՈՐ ՇԱՐԲ ԹԻՒ 447 – ՇԱԲԱԹ, 17 ՄԱՅԻՍ 2008

Au bout du système

Un an de plus. Au fil des commémorations, le 24 avril s'approche lentement du siècle, avec le pas mesuré d'une dame presque centenaire. A Paris, en tête du cortège, Ovsanna Kaloustian, née à Adabazar en 1907, en était la figure emblématique. Pourtant, si cette rescapée du Génocide n'a montré aucun signe de fatigue en parcourant d'un pas alerte les cinq cents mètres qui séparent la statue de Komitas des Champs-Élysées, la manifestation, dans son ensemble, a montré des signes évidents d'essoufflement. Quoi qu'on en dise, le nombre des participants n'était pas au rendez-vous. Les slogans, repris année après année à quelques variantes près, avaient un air de déjà entendu. Les leaders politiques non-arméniens, loin de s'y presser comme les années passées, se sont fait remplacer par des deuxièmes couteaux. Enfin, la réception à l'Hôtel de Ville a été victime de son faste discret, tant l'intérêt pour les petits fours l'emportait sur les appels au combat. Seule la manifestation sur le Parvis de Notre-Dame, le jour d'avant, a dégagé un air de jeunesse. Pour le reste, le 24 avril est entré dans la routine. Comme disait Beckett, l'habitude est une grande sourdine.

Depuis les grandes manifestations du 90e anniversaire, que s'est-il donc passé ? Les manifestations du 24 avril sont organisées par le CCAF (dont le rédacteur fait partie et dont il assume les actions). Par définition, ce Comité de Coordination regroupe les organisations arméniennes, qui ont pour charge de mobiliser leurs adhérents. Ce sont donc ces adhérents qui se mobilisent. Guère au-delà. Le reste de la communauté, rarement informé, peu sollicité, et par là même moins motivé, cède à la force naturelle d'inertie qui, ne l'oublions pas, est une force. Faute d'un travail d'information et de mobilisation qui s'étende au-delà des cercles associatifs, la grande masse de la communauté reste en déshérence. A force de ne se parler qu'entre soi, on finit par rester seuls avec soi-même. Le confort d'une association en trace la limite.

Périodiquement, pour pallier cet enfermement progressif, on invoque une couverture médiatique nationale qui porterait notre message bien au-delà de nos cercles d'initiés. Mais c'est un peu vite oublier qu'une commémoration, fût-elle celle d'un génocide, est un non-événement. Les Darfouris en savent quelque chose. D'autant qu'un siècle après son exécution, un génocide n'est plus un scoop ; l'événement, c'est la masse de ceux qui le commémorent. Et, dans notre cas, la masse n'y est pas. Les médias ne sont pas là pour mobiliser les foules, mais parce que les foules sont mobilisées.

On invoque encore la passivité de la communauté, particulièrement de sa jeunesse. Là encore, à voir comment les jeunes se mobilisent lorsqu'il s'agit du CEP ou des coupes sombres dans le corps enseignant, il est évident que sa passivité est moins une cause qu'un résultat. D'ailleurs, le concept même et la qualité de l'événementiel du Parvis de Notre-Dame, organisé exclusivement par des jeunes, montre de quel côté se trouve la création et l'innovation. Un seul ingrédient lui man-

quait : la publicité auprès de tous les Arméniens de la région parisienne qui ne nous connaissent pas parce qu'on ne les connaît pas.

Alors que faire ? Constaté d'abord que le CCAF, organisateur du 24 avril, est pris au piège de sa propre constitution. Composé d'associations, il n'est pas une organisation, au sens où il aurait des ressources humaines et financières propres en qualité et en quantité suffisantes pour donner à ses actions toute l'extension voulue. Pas de permanents, pas d'équipements propres, peu de finances. Les jeux sont faits : tout passe nécessairement par les organisations membres, dont l'influence s'étend peu ou prou à ses membres ou à ses proches sympathisants. En ce sens, le CCAF n'est pas une organisation, mais un assemblage d'organisations, dont l'action ne peut s'étendre au-delà des membres qui la composent.

Il faut constater ensuite que le conseil d'administration et son bureau, c'est-à-dire les équipes dirigeantes, sont élus par les associations membres et ne doivent rendre des comptes qu'à elles. Il suffit que ces dernières soient satisfaites. Que l'ensemble de la communauté – la masse des silencieux – ne soit pas satisfait n'entraîne aucune conséquence puisque les seuls qui ont leur mot à dire sont ceux qui font partie du tissu associatif. Si, en 2001, il était nécessaire de bâtir une organisation communautaire sur l'ensemble des associations, il est clair aujourd'hui que l'on est arrivé au bout de ce système. A agir par le biais de ses associations membres sans avoir les moyens d'aller au-delà, à éviter ainsi la sanction du reste de la communauté, le CCAF est condamné à fonctionner en vase clos.

Le temps de donner la parole à la communauté silencieuse est venu. Pour cela, il n'y a qu'un moyen : que le CCAF devienne ce qu'il doit être, à savoir le représentant de toute la communauté, élu par elle, financé par elle et jugé par elle. C'est ce que l'on appelle, en d'autres termes, une organisation démocratique.

René Dzagoyan ◀

Société 2

Les **pauvres** se rebiffent

Politique 4

Second **meeting** de l'opposition

Խմբագրական 5

ԵՐԿԻՕՍՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՆՏՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մայրերու Օր 6

ՄՕՐ ՄԻՐՏԸ 8

Արցախի Տղամասկերտիւն Պեղումները

Musique 10

Alain Altinoglu

La musique passionnément

Littérature 12

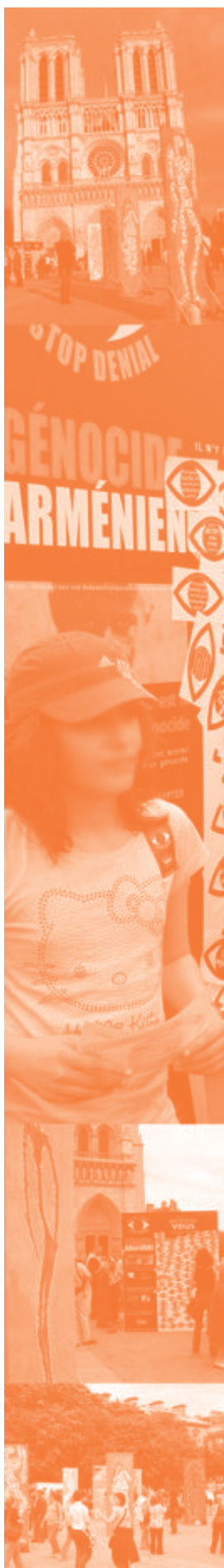

Krikor Zohrab

Ecrivain et homme politique

23 avril à Erevan. Veillée de la jeunesse au pied de la statue de Hovhannes Toumanian.

Les pauvres se rebiffent

La crise financière transforme le monde. Les prix flambent et les ventres se creusent. On passe de la déflation à une inflation provoquée par une spéculation sur les matières premières

LA RÉVOLTE GRONDE. Haricots, maïs, blé, huile atteignent des prix prohibitifs. En mars, le prix du riz a atteint son plus haut niveau depuis 19 ans et celui de la farine son record depuis 28 ans. La faim dans le monde se répand à mesure que les prix des matières premières grimpent et fait monter la fièvre parmi la population. En Afrique, en Asie, mais aussi dans les Caraïbes, la colère ne désarme pas. Un peu partout, des gens souffrent et crient famine. Il y en avait avant. Il y en a davantage aujourd'hui. Ces manifestations contre la pauvreté et la cherté de la vie tournent souvent à l'émeute, avec scènes de pillage, débordements et répressions brutales, parfois dans le sang. L'ONU s'inquiète des troubles que l'instabilité alimentaire pourrait engendrer. Les raisons ne manquent pas qui pourraient bouleverser la planète.

Manifestation en Haïti, contre la hausse des prix alimentaires.

Des pays, tour à tour, réagissent, en limitant les exportations comme le fit le Vietnam pour le riz. Ou en favorisant les importations, comme l'a fait la Côte d'Ivoire qui a décidé de suspendre les droits de taxes à l'importation pour le riz, l'huile de table, le lait. En Arménie où les prix alimentaires ont explosé depuis novembre 2007, le gouvernement a pris, avec beaucoup de retard, la mesure du danger et s'est engagé à développer intensément la culture céréalière, seule solution pour éviter la dépendance.

La demande est grande

La population mondiale compte chaque jour 200 000 habitants de plus. Selon les prévisions de l'OCDE, elle va s'accroître de 100 millions par an au cours des vingt prochaines années ; 95 % de cette pression démographique s'exercera sur les pays en développement. La demande a grossi mais l'offre ne suit plus. La croissance démographique des deux géants asiatiques, l'Inde et la Chine, mal maîtrisée quoi qu'on en dise, a fait qu'ils sont passés du statut d'exportateurs à celui d'importateurs du fait du changement de leur niveau de vie et de leurs goûts alimentaires. En Chine, on s'est pris d'appétit pour la viande et sa consommation a doublé en une génération.

Une situation qui chamboule les stocks et les marchés. De plus, les ressources agricoles sont en baisse et le moindre accident climatique peut s'avérer lourd de conséquences. C'est le cas de la Birmanie aujourd'hui et du Bangladesh dont les ressources en riz sont insuffisantes à cause d'inondations.

Selon l'Organisation des Nations unies pour l'agriculture et l'alimentation (FAO), l'indice des prix des aliments a augmenté de 37 % entre 2006 et 2007, impulsé notamment par les produits laitiers et les céréales. Les cours mondiaux du blé et du riz ont progressé de 30 à 50 % et ceux des produits laitiers de 120 %, en raison d'une baisse de la production de certains pays exportateurs et d'une hausse de la demande, notamment dans les pays en développement.

Les dangers

Facteur de troubles, le pétrole, dont la hausse du prix du baril qui s'est installée dans la durée au-dessus des 120 \$ a fait grimper le coût d'exploitation et des transports et, par conséquent, toute la chaîne alimentaire. Les préoccupations climatiques ont contribué à diminuer les surfaces consacrées aux denrées alimentaires et le marché s'intéresse de plus en plus aux biocarburants comme solution alternative, vu que leurs prix sont attractifs comparés à celui du pétrole. Exemples : à l'essence, on peut substituer l'éthanol (à base de canne à sucre, maïs) et au diesel on peut substituer l'huile (colza, tournesol, algues marines). Mais cette solution alternative aura des conséquences catastrophiques et générera des famines de grande ampleur dans les pays pauvres.

Conséquences écologiques

Déforestation massive en Amazonie pour y planter de la canne à sucre qui fournira l'éthanol à la place. Déjà, au Brésil, on roule plus à l'éthanol qu'à l'essence. La vision économique à court terme a pris le dessus en hypothéquant l'avenir des futures générations : disparition de la biodiversité, de plantes médicinales, d'arbres centenaires et millénaires, de millions d'animaux sauvages, la sécheresse qui malmène les récoltes, l'urbanisation qui grignote les terres cultivables et pour compléter le tableau, évacuation massive de CO₂ (réchauffement climatique).

Conséquences alimentaires

La flambée du prix du pétrole a fait grimper aussi le prix du maïs, du colza et du blé avec le risque sérieux que les pays pauvres ne pourront plus importer de quoi manger à cause de la spéculation sur les denrées alimentaires.

Ces impacts ne se font pas seulement ressentir sur les prix des nourritures à base de céréales, mais influent également sur le prix de la viande en entraînant une augmentation du prix des aliments pour le bétail.

Idéalement, il faudrait produire davantage. Mais, depuis une vingtaine d'années, l'agriculture a été un peu partout délaissée. La Banque mondiale en a fait l'aveu dans son dernier rapport. On en paie le prix fort aujourd'hui. Elle recommande

Aux Philippines, le riz est sous surveillance. Il se négocie à 700 euros la tonne.

un « New Deal », c'est-à-dire un effort massif et concerté à l'échelle internationale car, selon la Banque mondiale, trente-trois États sont aujourd'hui menacés de troubles politiques et de désordres sociaux.

En France, la dernière enquête de l'Institut National de la Consommation fait apparaître des hausses de 5 % à 48 % pour certains produits alimentaires tels le beurre, le yaourt, les pâtes, les céréales, les biscottes, le pain de mie, le riz et autres jambons entre novembre et janvier.

Gérard Varoujan Dédéyan ◀

Demandez notre brochure Arménie 2008

Séjour à la carte
Circuits accompagnés
Location de Voiture
Extension Kharabagh

SABERATOURS

Le spécialiste du voyage en Arménie

SABERATOURS

11, rue des Pyramides 75001 Paris
Tél : 01 42 61 51 13 - Fax : 01 42 61 94 53
armenie@saberatours.fr

SEVAN VOYAGES

48, cours de la Liberté 69003 Lyon
Tél : 04 78 60 13 66 - Fax : 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

WASTEELS

67, La Canebière 13001 Marseille
Tél : 04 95 09 30 60 - Fax : 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

Le parlement adopte le plan d'action du gouvernement

Comme prévu, l'Assemblée nationale arménienne a voté, mercredi 30 avril, le plan d'action sur cinq ans du nouveau gouvernement par 88 voix contre 3, après débats avec les partis de la coalition. Le plan propose : le renforcement de l'autorité de la loi pour un développement stable et durable du pays, tout en assurant sa sécurité au moyen d'une politique économique active par la mise en place d'un système de gestion privée des entreprises ; l'épanouissement de l'éducation et des sciences, une transformation équitable des régions et la mise en place d'un système de protection sociale pour tous les citoyens, ramener la pauvreté en dessous de 11 % et l'extrême pauvreté à 1,6 %. Perspectives pour l'Arménie de demain : « Une société civile ancrée sur des valeurs démocratiques, un climat de confiance entre le peuple et l'Etat, faire respecter la loi, une croissance économique forte en garantissant la libre concurrence et des mesures pour encourager les investissements. Parallèlement, la bataille contre la corruption qui a donné peu de résultats jusqu'à présent, devrait être relancée avec plus de vigueur notamment à la base, c'est à dire les douanes, accusées au premier chef, et dont le directeur général a été remplacé. Tigran Sarkissian a, pour sa part, réaffirmé que la réforme de l'administration fiscale et de la douane sera la clef de la réussite socio-économique "ambitieuse" de son cabinet. » Il serait temps, pourrait-on ajouter.

Réorganisation dans les douanes

Les problèmes liés aux entrepôts de douane et de fret ont fait l'objet d'une réunion entre le Comité des douanes et l'Union des hommes d'affaires arméniens, portant sur la simplification des procédures douanières et la qualité des équipements techniques. Les douanes disposeraient désormais de peseurs électriques, d'appareils à rayons X et de dispositifs permettant d'effectuer un dédouanement évitant ainsi d'ouvrir les bagages. L'accroissement du volume des importations contraint à augmenter le nombre d'entrepôts. Enfin, il y a nécessité d'intensifier les services de courtage qui libéreraient les hommes d'affaires de nombreux problèmes. D'autres réunions sont prévues entre transitaires et agents des douanes.

L'Arménie, pôle financier régional ?

L'un des principaux objectifs du gouvernement arménien est de transformer l'Arménie en un centre financier, a déclaré le Premier ministre Tigran Sarkissian, en

présentant le nouveau ministre des Finances, **Tavit Davtian**, à l'administration du ministère le 22 avril. Le Premier ministre a

indiqué que T. Davtian est connu en tant que spécialiste des problèmes économiques du pays et s'en remet à lui pour effectuer les réformes nécessaires.

Réformer les Services de Secours

« Le service de Secours d'Arménie doit être le meilleur de tous les Etats de la région », a déclaré le ministre arménien pour les situations d'urgence, **Mher Shahgeldian**, qui entend procéder à la mise en conformité aux normes internationales.

Selon lui, le système doit comporter non seulement les services de secours, mais aussi des services de prévision des situations.

« La raison de la création de ce ministère est la nécessité de gérer efficacement toutes les situations possibles en matière de sécurité nationale », a déclaré Shahgeldian.

Entre les incendies, les explosions dues à des fuites de gaz ou encore les secousses sismiques, il y a en effet fort à faire pour ce ministère.

Erevan : les chefs des diplomaties étrangères chez Edouard Nalbandian

Le ministre arménien des Affaires Etrangères E. Nalbandian a rencontré les dirigeants des représentations diplomatiques accréditées à Erevan. Lors de cette rencontre, M. Nalbandian a présenté les points clés de la politique étrangère de l'Arménie et son approche sur certains faits concernant la politique internationale : développer les relations avec les pays amis et partenaires, approfondir la collaboration stratégique avec la Russie, élargir la coopération et le partenariat avec les Etats-Unis. Aux dires du ministre, l'adhésion à la politique européenne est devenue une des orientations principales de l'Arménie. Le chef de la diplomatie arménienne a souligné son désir d'accroître le partenariat de l'Arménie avec l'ONU, l'OSCE, le Conseil de l'Europe et d'autres organisations internationales. Il a aussi donné une grande importance au règlement des conflits existant encore entre l'Arménie et ses pays voisins.

Le rôle de l'église arménienne dans la société d'aujourd'hui

Le Premier ministre d'Arménie **Tigran Sarkissian** a rencontré le Catholicos de tous les Arméniens **Karékine II**. Les discussions ont porté sur les questions concernant le rôle de l'église dans la société d'aujourd'hui, ainsi que sur l'affermissement du principe des valeurs chrétiennes. Le chef du gouvernement et le Catholicos ont décidé d'organiser dans un avenir proche un forum scientifique commun consacré à ces thèmes auquel seront invités des intellectuels et des représentants d'associations religieuses.

Seyran Ohanian visite les unités

Le 3 mai, le ministre de la Défense d'Arménie, **Seyran Ohanian** a visité des unités militaires dans le Nord-Est des frontières de l'Arménie, en particulier à Tavouch dans la région de Noyemberyan pour y connaître les conditions de vie des soldats, les problèmes qu'ils rencontrent et les informer que prochainement des changements structurels seront appliqués dans l'armée afin d'augmenter de manière significative son efficacité.

C'est dans cette région aussi que la Russie a entamé les travaux de construction d'une base de missiles en réponse au bouclier américain considéré par Moscou comme une menace pour sa sécurité nationale.

Par ailleurs, samedi 4 mai, près du village de Yerashkavan (région d'Ararat), les forces azéries devaient remettre à leurs homologues arméniens les quatre citoyens arméniens qui avaient franchi la frontière et s'étaient retrouvés sans le savoir, sur le territoire de la République autonome du Nakhitchevan. Ce sera également une occasion pour le ministre arménien de la Défense de visiter les unités arméniennes stationnées près de cette frontière.

Gyumri

Les déplacements à pied et en voiture dans les rues de Gyumri sont devenus une aventure, surtout la nuit ou quand il pleut. Les rues de la ville sont marquées par des fossés, creusés pour l'installation ou la restauration de canalisations d'eau, la fixation des câbles électriques ou de lignes téléphoniques. Certes, la construction se poursuit à vive allure mais la sécurité pour les piétons ou les automobilistes est devenue problème en raison des trous et des tranchées laissés sans signalisation aucune et avec tous les inconvénients possibles. Toutes les infrastructures de la ville, réseaux d'eau, de gaz et d'électricité sont usées. Le pire concerne les 20 000 petites maisons temporaires (dohmiks) installées à la hâte dans la ville après le tremblement de terre dans lesquelles des gens vivent encore dans des conditions d'hygiène déplorables.

Il y a 30 ans

Il y a 30 ans, le 1er mai 1978, décédait le célèbre compositeur arménien, brillant représentant de la musique classique arménienne, **Aram Khatchadourian**, compositeur internationalement reconnu.

Il était né le 6 Juin 1903, à Kojori près de Tbilissi. Il apprit à jouer sur les instruments à vent. Plus tard, il entra au Conservatoire de Moscou où devait se décider sa carrière. En 1939, Aram Khatchadourian a écrit son premier ballet *Gayane* mais le monde entier retiendra sa célèbre et inoubliable *Danse du Sabre*. Le compositeur est inhumé au Panthéon.

« La Troisième République d'Arménie »

Claire Mouradian
Historienne, directrice de recherches au CNRS
Mercredi 28 mai, 21h

« Un état de la musicologie arménienne »

Aram Kérovpyan
Musicologue
Mercredi 4 juin, 21h

MAISON DES ETUDIANTS ARMÉNIENS
55 boulevard Jourdan 75014 Paris

Second meeting de l'opposition arménienne

L'amphithéâtre du bâtiment gouvernemental était comble ce vendredi 2 mai pour la tenue du second meeting de l'opposition. A l'intention de la foule restée à l'extérieur, des hauts-parleurs retransmettaient les discours des orateurs. A noter, la présence de très nombreux jeunes issus du mouvement Hima

(Maintenant) qui ont fait preuve de leur engagement résolu. Mélissa Arzoumanian, l'épouse d'Alexandre Arzoumanian, opposant, ancien ministre des Affaires étrangères aujourd'hui en prison, obtint un vif succès lorsqu'elle déclara que les femmes des détenus politiques « ne sont pas à plaindre, bien au contraire, nous avons de la chance, nos maris sont des héros ».

Bien évidemment, chacun attendait Levon Ter Petrossian, le chef incontesté, redevenu leader charismatique. Son arrivée déclencha un enthousiasme délirant. Maîtrisant parfaitement l'art oratoire, il se lança dans un discours-fleuve d'une heure trente ponctué d'applaudissements, de cris ou de huées : retour sur le drame du 1er mars, dénonciation du régime, et accusation portée à l'encontre de Robert

Kotcharian, principal responsable selon lui de la tragédie, exigence de la libération de tous les détenus politiques, critique sévère des observateurs de l'OSCE pour leur parti pris progouvernemental, dénonciation des puissances occidentales d'avoir trahi la cause de la démocratie en Arménie. Comme pour atténuer la violence de ses propos, il invita ses partisans à toujours agir dans le cadre de la loi. Plus surprenant, évoquant le conflit du Karabagh, il appela à une solution réaliste tout en ajoutant : « Si l'Azerbaïdjan devait se livrer à une reprise des hostilités, je demanderai à tous les membres de notre mouvement d'aller faire leur devoir patriotique ». Enfin, dans une perspective d'avenir et de structuration de son mouvement, il suggéra de le nommer « Congrès national arménien ».

L'opposition ne lâche pas prise et poursuit ses manifestations

De fait, pour l'ex-président, au-delà de l'hommage aux victimes des événements, ce meeting visait plusieurs objectifs : entretenir la flamme de la contestation tout en désamorçant la crise entre pouvoir et population, s'abstenir de tout choc politique interne, cristalliser sur son nom la kyrielle de petits partis arméniens pour n'en faire qu'un parti unique, ce qui ne sera pas chose aisée, asseoir sa légitimité aux yeux de l'opinion internationale, et tenter de nouer le dialogue afin de « mettre en œuvre de véritables réformes » ce qui conforterait le caractère démocratique qu'il veut imprimer à son mouvement. Le programme est vaste, le défi est lancé. La seule chose qui importe désormais est de rétablir la confiance et remettre le pays sur les rails.

Gérard Varoujan Dédéyan ◀

Ici Londres commémoration du 93e anniversaire du génocide des Arméniens

L'Eglise Sourp Yéghiché a accueilli les deux étapes majeures qui ont précédé la journée de recueillement en mémoire aux Victimes Arméniennes du Génocide de 1915. Messe de Requiem et Veillée le 24 avril, et quintet vocal féminin Luys... venue... d'Arménie pour la soirée de rencontre politique et culturelle le 26 avril.

Dimanche 27 avril 2008 : point d'orgue de la fin de semaine de commémoration du 93e anniversaire du Génocide des Arméniens, qui a rassemblé près de 2000 personnes.

De l'Eglise Sourp Yéghiché au 10 Downing Street, la marche nous a conduits à travers les rues de Londres via Knightsbridge, Victoria, l'Ambassade de Turquie, et le Parlement. A l'arrivée au Cénotaphe (ou Monument au Soldat Inconnu) au Whitehall, le dépôt de gerbes a marqué la fin de cette journée de recueillement et souvenir. Les organisateurs ont ensuite déposé lettre et pétition au nom de la Communauté Arménienne de Grande-

Bretagne auprès du Premier ministre, Gordon Brown, réclamant à Westminster la reconnaissance du Génocide des Arméniens.

Les personnalités présentes étaient notamment : Son Excellence le Dr Vahé Gabrielyan, ambassadeur d'Arménie au Royaume-Uni, Nathan Hovhannissyan, évêque de l'Eglise Arménienne de Grande-Bretagne, et Raffi Sarkissian, président du CRAG (Campaign for the Recognition of Armenian Genocide) identifiable au Comité du 24 avril en France.

« Ils sont tombés » dit le Chanteur. A nous de rester inlassablement debout et déterminés à nous faire entendre, fiers de nos Racines et prêts à construire l'Avenir.

Marie K.

Un bel anniversaire

Le *California Courier*, le plus ancien journal arménien de langue anglaise aux États-Unis, aura 50 ans cette année. Son éditeur, Harout Sassounian, y a écrit plus de 1 200 éditoriaux au cours de ces 25 dernières années. Une sélection de ses articles sera publiée sous forme de livre dans un proche avenir.

En 1958, deux jeunes hommes de Fresno – **George Mason** (Elmassian) et **Reese Cleghorn** – ont l'idée d'éditer un journal en anglais pour permettre à ceux qui ne maîtrisent pas parfaitement leur langue maternelle, de rester en contact avec les nouvelles de la communauté. Cleghorn est par la suite devenu professeur et doyen de l'École de Journalisme à l'Université du Maryland. Mason a continué à publier le *Courier*, en particulier sa chronique hebdomadaire très appréciée, intitulée « This and That » (Ceci et Cela) et il a écrit d'amusantes blagues arméniennes dans la rubrique « Oncle Hadji » et « Cher Dickran ».

Mason s'installe ensuite à Los Angeles et devient un important courtier. Il emploie successivement différents éditeurs à mi-temps et des journalistes. La personnalité la plus haute en couleur qui a dirigé le journal était un Américain d'origine japonaise du nom de **Seiko Hanashiro** ; il travaillait à la poste de Fresno pendant la journée et publiait le *Courier* de son garage à ses heures libres. Ce faisant, Seiko en savait davantage sur la communauté arménienne que de nombreux arméniens ! En 1983, Mason engage un éditeur à plein temps pour le *Courier*, un jeune homme du nom de Harout Sassounian, qui devient ainsi l'éditeur du journal, et qui déplace ce dernier de Fresno à Glendale. Mason, écrivain chevronné, donne dès le premier jour de judicieux conseils à ce jeune homme : « Quoi qu'il arrive dans ta vie, tu dois écrire un éditorial par semaine » ! Et il en fut ainsi. Un gala d'hommage aux fondateurs et aux mécènes aura lieu au Hilton Universal City le 18 mai auquel sera convié le Who's Who de la communauté arméno-américaine. **Extraits de C. Van**

Cohérent avec ses idées, le célèbre chroniqueur a récemment acquis la nationalité arménienne.

NBH

L'entretien immobilier L'hygiène dans le bâtiment

-
- Nettoyage journalier et périodique
des locaux industriels et commerciaux*
- Nettoyage et entretien des parties communes
d'immeubles et de bureaux*
- Nettoyage soigné des baies et portes vitrées*
- Nettoyage des voilages*
- Cristallisation des marbres
et shampooing moquettes*
- Lustrage des sols thermoplastiques*
- Désinfection, désinsectisation, dératisation*
- Remise en état après chantier*
- Destruction d'archives*
-

5/7 La Canebière - 13001 Marseille
Tél. 04 91 54 82 52 / Fax 04 91 90 19 05

Հիմնադիր՝ Ա. Եսոխ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

ԵՐԿԵՕՍՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս, յաճախ ունենալով կ'ըլլանք այնպիսի խօսակցություններու, թէ Հայաստանի մէջ առկայ ներհասարակական եւ ներքաղաքական իրադրութիւնը սկսած է ուռճանալ Մարտ 1-էի դէպքերէն ետք: Այսինքն, տարածուած կարծիքը այն է, որ առկայ վիճակը այդ օրուան իրադարձութիւններուն հետեւանքն է: Այստեղ կրնանք հանգիստ եւ առանց դոյզն վերապահութեամբ ըսել, թէ Մարտ 1-ի դէպքերը ինքնին հետեւանք է: Հետեւանք, ոչ թէ մէկ օրուան, մէկ ժամուան, մէկ ժամանակահատուածի, կամ՝ մէկ միջոցառման, այլ հետեւանք է 17-ամեայ պետականութեան ամբողջ պատմութեան, որուն ընթացքին, եւ որպէս «կանոն», բոլոր յառաջիակացման քայլերը կ'իստ մնացած են: Եւ ոչ միայն: Անոնք շատ մեծ արագութեամբ վերածուած են հիւանդագին երեւոյթներու:

Արդարեւ, մեր հայրենիքը 27 Հոկտեմբեր 1999-էն ի վեր կ'ապրի ալեկոծ վիճակ մը, մերթ անտեսանելի զարգացումներով՝ որքան ալ ոմանք հակառակը պնդեն կամ փորձեն պնդանքի երեւոյթով արդարացնել արտաքին գունդակցութիւնը անոր:

Այսօր, կրնանք վստահօրէն ըսել, թէ կացութիւնը խիստ պայթիւնային վիճակ կը ներկայացնէ՝ կուտակուած պոթենցիալներով ու ամբողջութեամբ անսթաբիլներով, մանաւանդ երբ նախագահական ընտրական գործընթացը աւարտած է, եւ յայտնի դարձած, թէ իշխանամէտ կողմը «հասած է իր նպատակին», իսկ ընդդիմադիր կողմը՝ «հաշակուած պարտեալ»:

Մարտ 1-ի դէպքերուն հետեւանքով ի գործ դրուած «արտակարգ դրութիւն»ը վերջ տրուէր կամ ոչ, մասնակի մեղմացում արձանագրուէր թէ ոչ, պարզ չէ՞ր, որ Հայաստանի ներքաղաքական կացութիւնը պիտի մնար լարձուն, իսկ հակադիր կողմերը թշնամական պարունակի մէջ:

Հայաստանի նորընտիր նախագահը, նախագահական ընտրութեան արդիւնքները հազիւ հրապարակուած, ամենայն արագութեամբ չվարանցաւ ձեռք մեկնելու բոլորին՝ միասնական համագործակցութեամբ առաջնորդել երկիրը՝ իրաքանչիւրը անոնցմէ ի գործ դնելով նախագահական ընտրութեան ժամանակ իրենց յառաջ մղած «լողունքները»: Աւանդ, ան նոյն արագութեամբ ալ խուլ դարձաւ անձամբ առաջադրած համագործակցութեան:

Եւ այդ դէպքերուն «պատասխանատուներ» գտնելով տեղի ունեցան ու տակաւին կը շարունակուին ալ տեղի ունենալ ձեռքակալութիւններ՝ ընդդիմադիր դաշտէն միայն: Կարծէք թէ «միւսերը» ամենայն սրբոց պսակ կրէին իրենց գլխավերեւ:

Բոլորս ալ քաջ գիտենք՝ մանաւանդ եւ յատկապէս իշխանամէտ թէ ընդդիմադիր ղեկավարութիւնը, որ, հայրենի մեր ժողովուրդը կը սպասէ արմատական բարեփոխումներու: Ըլլան անոնք իշխանամէտ կամ ընդդիմադիր շարքերուն մէջ:

Դէպի իշխանամէտութեան յարող զանգուածը յոյս դրած է ներկայ իշխանութիւններուն վրայ՝ հասնելու տուեալ բարեփոխումներուն: Ընդդիմադիր զանգուածն ալ՝ նոյնպէս կը հաւատայ տեղի ունենալիք բարեփոխումներուն՝ «ընդդիմադիր» արձանագրուած ղեկավարութեան միջոցաւ:

Բարի ու նախանձելի ցանկութիւն: Այս իրավիճակէն դուրս գալու առաջին եւ գլխաւոր քայլը կը նկատենք դադրեցումը քաղաքական յետապնդումներուն: Երկրորդ՝ ազատ արձակումը բոլոր քաղաքական պիտակներով բանտարկուածներուն: Չենք ուզեր ըսել, թէ Մարտ 1-ի դէպքերուն պատասխանատուները պիտի չենթարկուին պատասխանատուութեան: Ընդհակառակը: Անոնք պէ՛տք է պատասխան տան: Սակայն, այդ դէպքին հետեւանքները պէտք է քննարկուին ամենայն անաչառութեամբ, «Օփերա»ի գործողութիւնը, որուն զո՛հ գացին հայրենաբնակ մեր տասնեակ մը հայրենակիցներ, պէտք է բացայայտուի մանրամասնօրէն եւ տեղեկացուի հանրութեան: Բոլոր հանգամանքներով: Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը ինք անձամբ պէտք է ձեռնարկէ իշխանութիւն-ընդդիմութիւն երկխօսութեան, արժեւորելով իր իսկ կատարած յայտարարութիւնը: Արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնները ունենալով գլխաւոր օրակարգ:

Այս պարագային, նախագահ Սերժ Սարգսեանը բաւական ժամանակ կ'ունենայ իր խոստացած արմատական բարեփոխումներն մեկնարկելու կամ իրականացնելու, հետեւաբար, շահելով հասարակութեան վստահութիւնը, ան դարձաւ յաղթական դուրս կու գայ այս փորձադաշտէն: Պայմանաւ որ ան դառնայ գլխաւոր երաշխաւորը իրական արդար ընտրութիւններու: Միւս կողմէ ալ, ընդդիմադիր կողմը, Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի գլխաւորութեամբ, մինչեւ արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնները ժամանակ կ'ունենայ ձեռառելու ընդդիմութիւնը, առիթ կ'ունենայ ըստեղծել միասնական ճակատ եւ ընտրութիւններուն կրնայ հասնիլ այնպիսի արդիւնքի, որ հնարաւորութիւն կու տայ Ազգային ժողովին մէջ ազդել որոշումներու կայացման:

Հետեւաբար, Սերժ Սարգսեան – Լեւոն Տէր-Պետրոսեան հանդիպումը անհրաժեշտութիւն է Հայաստանի մէջ կուտակուած ու ստեղծուած ճգնաժամային հարցերուն լուծման ճիշդ ուղղութիւն տալու նպատակով:

Վերջ ի վերջոյ, Հայաստանը ո՛չ ներկայ նախագահ Սերժ Սարգսեանին եւ ո՛չ ալ նախկին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանին սեփականութիւնն է: Եւ եթէ այս երկու հասարակական կամ քաղաքական գործիչները իրապէս կը մտածեն Հայաստանի բարօրութեան մասին, հայրենաբնակ մեր ժողովուրդի բարեկցութեան մասին, ապա, պէտք է ամէն ինչ ընեն՝ կասեցնելու Հայաստանի օրէ օր աւելի յատակ բացայայտուող տկարացման գործընթացը:

Օ. Վ.

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՄԷՋ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿՈՉ ՈՒՂՂԵՑ ԾԱՆՉՆԱԼՈՒ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը Վատիկանի մէջ աշխարհի բոլոր երկիրներուն կոչ ուղղած է ճանչնալու Հայոց Ցեղասպանութիւնը:

Վեհափառը, ելոյթ ունենալով Հոռմի Պենետիկոսոս ԺՁ. Պապի՝ հաւատացեալներու հետ շաբաթական հանդիպման ժամանակ, դիմելով Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ հաւաքուած հազարաւոր մարդոց, յորդորած է «բոլոր ազգերուն եւ երկիրներուն միասնաբար դատապարտել բոլոր ցեղասպանութիւնները, որոնք տեղի ունեցած են պատմութեան ընթացքին»:

«Այդ ոճրագործութիւններուն ուրացումը անարդար է, որքան ալ յանցանքները գործելը: Աշխարհի բազմաթիւ երկիրներ ճանչցած եւ դատապարտած են Օսմանեան Թուրքիոյ մէջ Հայոց Ցեղասպանութիւնը», - նշած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Հաւատացեալներուն հետ հանդիպման ընթացքին Պենետիկոսոս ԺՁ. խօսած է «հայ քրիստոնեաներու դաժան փորձութիւններուն» մասին՝ «յատկապէս վերջին դարուն ընթացքին»:

ԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒ ՊԱՅԹԻՒՆ ՆԵՐՈՒ ՔԱՆԱԿՈՎ՝ ԼՂՀ-Ն ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇԸ

2008-ի սկիզբէն ի վեր, Լեւոնային Ղարաբաղի մէջ արձանագրուած է չպայթած ականի պայթիւնի մէկ դէպք, որուն պատճառով զոհուած է 16-ամեայ երիտասարդ մը:

Այս մասին «Մետիամաքս» լրատու գործակալութեան յայտնած են ականներու հարցերով Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան կառավարական յանձնախումբէն, աւելցնելով, որ յետապետեալ ժամանակահատուածին զոհուածներու ընդհանուր թիւը կազմած է 66 մարդ:

1994-ին Ատրպէյճանի հետ պատերազմի աւարտէն ետք, Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան տարածքին տեղի ունեցած են 225 միջադէպեր, որոնց իբրեւ հետեւանք տուած է 298 մարդ, որոնցմէ 220-ը չափահասներ, 78-ն՝ երեխաներ:

Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան մօտ հաւատարմագրուած բրիտանական Տը Հալօ Թրրասթ ոչ-կառավարական կազմակերպութեան փորձագէտներուն գնահատմամբ, մէկ շունչի հաշարկով ականներու պայթիւններու քանակով Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւնը երեք անգամ կը գերազանցէ Աֆղանիստանը, որ կը համարուի աշխարհի ամենէն վտանգաւոր երկիրներէն մէկը:

2007-ին Տը Հալօ Թրրասթի աշխատակիցներու ջանքերով ականներէն եւ զինամթերքներէն մաքրուած են Լեւոնային Ղարաբաղի 515 դաշտեր՝ գիւղատնտեսական օգտագործման վերադարձնելով աւելի քան 130 քառ. քմ. կարածք:

ՄՕՐ ՍԻՐՏԸ

... Եկէք այսօր մենք համբուրենք որդիաբար
 Մեզ աշխարհում ծնած, սնած,
 Մեզ աշխարհում շահած, պահած,
 Մեզնից երբեք չկտրացած,
 Բոշի սրբող, լուացք անող,
 Անվերջ դատող, անվերջ բանող
 ա՛յս ձեռքերը,
 Թող որ ճաքած ու կոշտացած,
 Բայց մեզ համար մետաքսի պէս
 խա՛ս ձեռքերը...

ՊԱՐՈՅՐ ՄԵՒԱԿ

Եւ ահա կը հասնի Մայիս ամիսը որ մեզի կը ձօնէ անհատնում սիրոյ, խոր երախտագիտական զգացումի արտայայտութիւն՝ մեծ խանդով եւ յուզումով սպասուած «Մայրերու Օր»ը:

Մայրերու ուղղուած որեւէ ածական անբաւարար կը մնայ մայր բառին իսկական խորքն ու վեհութիւնը պատկերացնելու: Հետեւեալ կարճ պատմուածքը որքան յստակ կերպով կու տայ մօր տիպարը:

Անգամ մը երիտասարդի մը խօսեցեալը կ'ուզէ իր սիրոյն աստիճանը փորձել ու կը դիմէ անընդունելի եւ նողկալի միջոցի մը: Կը հրամայէ. «Գնա՛ եւ մօրդ սիրտը ինձի բեր. այն ատեն վստահ պիտի ըլլամ թէ իրապէս կը սիրես զիս: Տղան ակրն-թարթային վարանում կ'ունենայ. կարծես ըսուածը միշտ չէ ըմբռնած:

Ինչպէ՞ս ըլլայ մայրասպան, իր ամբողջ կեանքի ընթացքին գորովագույթ եւ անձնագոհ մօր մը:

Միւս կողմէ սիրտը ուժգին կը բաբախէ, զարկերը կ'արագանան. կրնա՞յ իր սիրուհին կորսնցնել, առանց անոր ինչպէ՞ս ապրիլ: Եւ ահա տըղան արագաբայլ կը մեկնի ժամ առաջ իրագործելու իր անարգ ոճիրը: Անմիջապէս կը սպաննէ մայրը. սիրտը դուրս կը հանէ եւ ափին մէջ առած, կ'ուղղուի դէպի սիրուհին: Ճամբան ոտքը քարի մը կը կառչի. կը սայթաքի ու վար կ'իյնայ, այդ միջոցին մօրը սրտէն ձայն մը կը հասնի իր ականջին. «Մէկ տեղդ չցուցցա՛ւ, տղաս»: Մայրը իր այդ ցուառանջ վիճակին իսկ, կը խորհի թէ ի՞նչ իմաստ ունի իր կեանքը, կարեւորը զանկին երջանկութիւնն է: Ա՛յս է ահա մայրը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ Փարիզ

- 19 Մայիս, Երկուշաբթի
 ՍՐԲՈՑ ԿՈՒՍԱՆԱՑՆ ՀՈՒՓՍԻՄԵԱՆՑ

• Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին,
 • Ս. Պատարագ՝ ժամը 10.30-ին:

- 22 Մայիս, Հինգշաբթի
 ՅԻՇԱՏԱԿ ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

• Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 17-ին եւ հոգեհանգստեան պաշտօն:

- 24 Մայիս, Շաբաթ
 Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՁԻՆ ԵՆԻ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ

• Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30-ին,
 • Ս. Պատարագ՝ ժամը 10.30-ին:

- 25 Մայիս, Կիրակի
 ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱՄՆԻ

• Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8-ին,
 • Ս. Պատարագ՝ ժամը 10.30-ին,

Մաղթանք Ս. Էջմիածնի:

Մայրերու Օրը անգտանելի ներքին հանդարտութիւն պարզեւոր պարագայ է. նոյնիսկ բացառիկ առիթ մըն է անոնց՝ որոնք կամայ ակամայ վշտացուցած կամ վիրաւորած են իրենց մայրը, սիրոյ եւ զղումի արտայայտութեամբ կը թեթեւցեն իրենց խիղճը, վստահ են թէ մայրիկը միշտ ներողամիտ պիտի ըլլայ:

Ծնորհաւորութիւններու եւ մաղթանքներու առընթեր՝ համարձակինք հայ մայրերու ալ անհրաժեշտ յիշեցում մը ընել:

Դարերէ ի վեր, եթէ կրցեր ենք ապրիլ իբր հայ, ատիկա կը պարտինք մեր նախնիներուն, մեր հաւատքին, լեզուին եւ մշակոյթին կառչած մնալու եւ զանոնք պահպանելու կամքին ու զոհողութիւններուն: Հոս անգնահատելի եղած է հայ մօր դերը:

Հիմա կարգը ձերն է երիտասարդ մայրեր, նոյն ոգին փոխանցելու ձեր զաւակներուն, որպէսզի անոնք ալ տէր կանգնին մեր տոհմաշէն աւանդոյթներուն եւ մեր անկորնչելի գանձերուն, սկսելով մայրենի լեզուէն. որպէսզի անոնք ալ ի հարկին գիտակցին զոհողութիւն աչք առնել մեր գոյութեան սպառնացող վտանգներու պարագային:

Ռ. Տ.

ԱՍՏՂԻԿ ՄՈՒՍԱՅԻՍ

Մայր իմ, կուրծք անմեղութեան սուրբ տաճար, Ոգիդ կանթեղ՝ մարմնիդ մաքուր տաճարում, Ահա, մայր իմ, ման եմ գալիս ու անձար էլ քեզ նման մի սուրբ տաճար չեմ ճարում:

Այնքան սուրբ ես, կարծես քոյրն ես Աստուծու, Միշտ կոյս խղճով Աստուածամօրն ես նման, Թէպէտ որդիդ Յիսուսը չէ, բայց թէ՛ դո՛ւ Մայրացած է՛լ՝ կուսութիւն ես անսահման:

Եթե՛ երկնքից դու վար նայող իմ աստղիկ Մէկ Աստուծու, մէկ էլ քո դէմ եմ խոնարհ, Դու վանք՝ ես քո վանքում վառուող կանթեղիկ իմ մայր մուսա՛ դու իմ աստղիկ, աստղամայր:

Այնքան սուրբ ես, հողեղէն չե՛ս կարծես դու, Այնքան նուրբ ես, այնքան սուրբ ես, որ, կարծես ինձ՝ ծնել ես ոչ համբոյրից այր մարդու, Ոչ Աստուծուց, ոչ էլ ծովից, մայր իմ հեզ:

Աստուած, թէ կաս՝ գէթ մօրս պէս մեզ գթայ, Աղերսում են, աղերսում են քեզ որդիք, Գէթ այսուհետեւ էլ ո՛չ մի մօր մահ մի տայ, Որ հաւատան, որ քեզ պաշտեն ողջ մարդիկ:

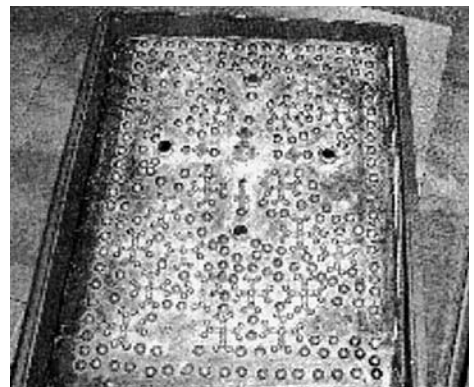
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

«ՎԵՀԱՄՕՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆ»Ը

Ինչպէս ծանօթ է, Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը պաշտօնի ստանձման արարողութեան ընթացքին Սահմանադրութեան մայր օրինակին եւ «Վեհամօր Աւետարան» կոչուած Աւետարանին վրայ ձեռքը դնելով արտասանած էր երզման բանաձեր:

Անկախութեան հռչակումէն ի վեր այդ Աւետարանին վրայ է որ երզում ըրած են Հայաստանի երեք նախագահները: Այսպէսով «Վեհամօր Աւետարան»ը ստացած է պետական խորհրդանիշի իմաստ:

«Վեհամօր Աւետարան»ը կը պատկանի է. դարուն, եւ «Մեսրոպ Մաշտոց» Մատենադարանի ձեռագիրներու, մատենաներու, փաստաթուղթերու շարքին ամբողջութեամբ պահպանուած ամենահին ձեռագիրն է: Մատենանր ԺԹ. դարու վերջերուն կը գտնուէր Բանանց գիւղի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, եւ արձանագրուած էր Մակար Եպիսկոպոս Պարիսուտարեանի «Արցախ» աշխատութեան մէջ: Այդ շրջանին ձեռագիրը կը կոչուէր «Մեր Աւետարան»՝ ի տարբերութիւն հոն գտնուող աւելի նոր Աւետարաններու: Աւելի վերջ ան տարուած է Գանձակի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ ալ 1975-ին բերուած եւ նուիրուած է Երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Շինարար Կաթողիկոսը իր ձեռքը անցած արժեքաւոր ձեռագրերը կը նուիրէր Մատենադարանին, նկատի ունենալով որ այդպիսի զանձեր միայն հոն է, որ լաւագոյնս կը պահպանուին եւ կ'ուսումնասիրուին: Վեհափառին կողմէ Աւետարանը Մատենադարանին նուիրուելէ ետք, մատենանը ստացաւ «Վեհամօր Աւետարան» անուանումը, ի յիշատակ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի մօր:

«Վեհամօր Աւետարան»ը պարզ ու անպաճոյճ յարդարանքով մատենան մըն է. է. դարուն տակաւին չէին սկսած ձեռագրերու ճոխ նկարագորդումները, գիրը կանոնաւոր երկաթագիր է, տառաձեւերը կը նմանին է. դարու վիճակն արձանագրութիւններու տառաձեւերուն: Ձեռագիրը բընագրական իմաստով ուշագրաւ եւ հետաքրքրական է, եւ կարելի է ոսկեղարու թարգմանութեան ճշգրտումներու համար: Մատենանը ծածկուած է քանի մը թանկարժեք քարերով եւ մասնագէտներու կողմէ կոստող անուանուած կլոր գամերով, որոնք ո՛չ միայն կը զարդարեն, այլ նաեւ պահպանիչ դեր կը կատարեն: Ըստ առկայ տեղեկութիւններու, Աւետարանը երկու անգամ նորոգութեան ենթարկուած է:

«ՀԱՅՓՈՍ»Ի ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐԸ

«Հայփոստ» ընկերությունը կը նախատեսէ հրապարակ հանել բազմաթիւ դրոշմաթուղթեր, որոնցմէ «Երախաներու Իրաւունքներու Պաշտպանութեան Օր» դրոշմաթուղթը՝ ԻԻՆԻՍՏԵՖ-ի հետ համատեղ: 50.000 տպաքանակով հրապարակի վրայ պիտի դրուի ան եւ վաճառքէն գոյացած գումարին մէկ մասը պիտի փոխանցուի միջազգային կազմակերպութեան:

Շրջանառութեան մէջ պիտի դրուին «29-րդ ամառնային ողիմպիական խաղեր», «Հայկական կրթօճախներ. Հայաստանի Պետական Համալսարանի 75-ամեակը», «Հայաստանի պատմական մայրաքաղաքներ. Վան», «Մոնթէ Մելքոնեան. Հայաստանի եւ Ղարաբաղի ազգային հերոս», «Հայկական ճարտարապետական յուշարձաններ. Սարգարապատի ճակատամարտի յուշահամալիր» անուանումով դրոշմաթուղթեր:

Տարուան մէջ հրապարակ պիտի հանուին նաեւ Շիրվանզատէի ծննդեան 150, Դրաստամատ Կանայեանի ծննդեան 125, Վիքթոր Համբարձումեանի, Ուիլիըմ Սարոյեանի ծննդեան 100-ամեակներուն նուիրուած դրոշմաթուղթեր:

Շիրվանզատէ, Համբարձումեան, Սարոյեան եւ... Կանայեան Դրո ջով ջովի, նոյն նժարին մէջ:

Ջարմանա՞նք եթէ օրերից մի օր մարաջախտ Փէթէնի կամ Փիէն Լաւալի դիմանկարով զարդարուած պահարան մը յայտնուի մեր նամակատուփերուն մէջ:

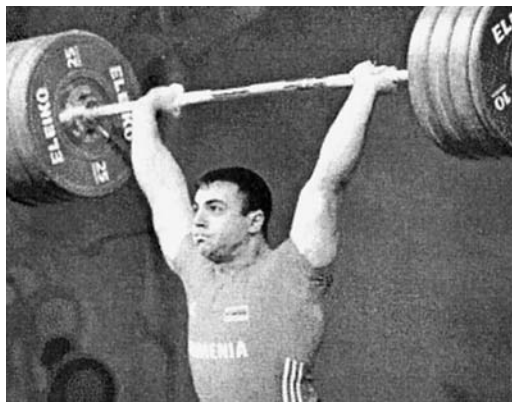
ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՆԱՄԱՆԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԺՈՂՈՎ

Գրողներու Համահայկական Գ. Համաժողովը 6-13 Յուլիս թուականներուն տեղի պիտի ունենայ Հայաստանի եւ Արցախի մէջ: Ժողովին պիտի մասնակցին մօտ 70 գրողներ Սփիւռքի տարբեր գաղութներէն: Հաւաքը այս տարի պիտի կայանայ «Գրական երիտասարդական սերունդը. ԻԱ. դարու մարտահրաւէրներ» կարգախօսով:

Հայաստանի Գրողներու Միութեան նախագահ Լեւոն Անանեանի համաձայն, Մշակոյթի նախարարութեան հետ համատեղ, գրքի համահայկական ցուցահանդէս-վաճառք մը պիտի իրականացուի Երեւանի մէջ, պիտի հրատարակուի ժողովածոյ մը, ուր պիտի ներկայացուին ժամանակակից հայ բանաստեղծներու Հայաստանի եւ Սփիւռքի մամուլին մէջ 2007-ին յոյս տեսած գործերը: Տեղի պիտի ունենան քննարկումներ երիտասարդ գրողներու հարցերուն նուիրուած:

Լեւոն Անանեան տեղեկացուց նաեւ, որ Գրողներու Համահայկական Ե. Համաժողովը կը նախատեսուի կազմակերպել 2010-ին՝ Սուրիոյ մէջ, իսկ Գրողներու Միութեան նախաձեռնութեամբ կայացող օտարագիր Հայ գրողներու համաժողովը՝ յաջորդ տարի ԱՄՆ-ի մէջ:

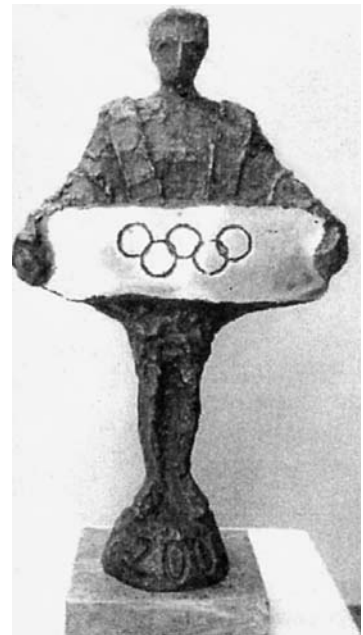
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՈՅՆԱՆ

Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցած Եւրոպայի ծանրարարձութեան ախոյեանութեան աւարտին, Հայաստան, որ անցեալ տարի հանդիսացած էր Եւրոպայի ախոյեան, այս տարի եւս տիտղոսը պահեց իր մօտ, շահելով 13 ոսկի, 3 արծաթ եւ 1 պրոնզեայ շքանշան:

Ընդհանուր դասաւորման մէջ տղոց հաւաքականը գրաւեց առաջին տեղը, իսկ աղջկանցը՝ չորրորդ դիրքը: Հաւաքականի անդամներէն չորսը՝ երկու տղայ եւ երկու աղջիկ դարձան Եւրոպայի ախոյեան: Բացի ատկէ եօթը ծանրարարձներ՝ 5 տղայ եւ երկու աղջիկ, ապահովեցին գալիք ողիմպիական խաղերուն իրենց մասնակցութիւնը: Իր կարգին, Ռուսաստանի խումբէն, Սերկէյ Պետրոսեան ալ հանդիսացաւ Եւրոպայի ախոյեան:

Այս փայլուն յաջողութենէն վերջ հաւաքականը մեծ խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ Երեւանի Ջուարթնոց օդակայանը, ուր մարզիկները մարզասէրներու համակրանքի ջերմ արտայայտութիւններուն արժանացան:

ԴԷՊՈՒ ՓԷՔԻՆ

Եգիպտոսէն փոքրիկ քանդակ մըն ալ Փէքին մեկնելու իրաւունք շահած է:

Արդարեւ Եգիպտոսի կառավարութիւնը երկրի արուեստագէտներէն պահանջած է պատրաստել մէկական քանդակ եւ մէկական գեղանկար, որոնցմով Եգիպտոսի մարզիկներու պատուիրակութիւնը պէտք է մասնակցի ողիմպիական խաղերու մշակութային ձեռնարկներուն: Ներկայացւած գործերու միջեւ լաւագոյնը հռչակուած է Սարգիս Թոսունեանի քանդակն ու աղբքասնորիցի նկարչի մը գեղանկարը:

Սարգիս Թոսունեանի ձեռակերտն էր նաեւ հայ-արաբական բարեկամութեան նուիրուած յուշարձանը, որուն բացումը կատարուեցաւ անցեալ տարի, Հայաստանի նախագահ Ռոպէրթ Քոչարեանի Եգիպտոս այցելութեան ընթացքին:

2008 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 28-ԻՆ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԷՉ
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ
ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ
Բարձր նախագահութեամբ
Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի

Իր հետ ազօթակից ունենալով Նուիրապետական Աթոռներու Գահակալները, Թեմակալ Առաջնորդները եւ հաւատացեալ Հայ ժողովուրդի ազօթասէր զաւակներու հոծ բազմութիւնը

Նկատի ունենալով այդ օրուան կարեւորութիւնը հաւատացեալի կեանքին մէջ

Թեմիս Առաջնորդ
ԳԵՐՇ. Տ. ՆՈՐԿԱՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿՈՉ ԿՈՒՂՂԵ
Յրանսահայոց Թեմի բոլոր զաւակներուն
2008 թուականի 26 Սեպտեմբերէն մինչեւ 3 Հոկտեմբեր
մասնակցելու

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՈՒՆՏԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ
Մեր ազօթքը բերելու

ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ
Ուխտագնացութիւնը կը կազմակերպուի
Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարանի կողմէ

Բոլոր հարցերով դիմեցէք տեղի Ձեր Հոգեւոր Հովիւներուն եւ Հոգաբարձուներուն, կամ 01 43 59 67 03 Ֆրանսահայոց Թեմի Առաջնորդարան:
ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԿԱՐԴԱՅԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՅԷՔ «ԱՇԽԱՐ»-Ը
Հայ Թերթը
Հայ տունին բարեկամն է

ASSOCIATION ARMÉNIENNE D'AIDE SOCIALE
Au service des Arméniens depuis 1890
Siège Social: 77, rue La Fayette, 75009 PARIS
Tél. 01 48 78 02 99 - Télécopie 01 42 80 61 45
Email : aaas.paris@free.fr
Maisons de retraite médicalisées :
Montmorency (Val d'Oise) : 01.39.83.20.67
Gonesse (Val d'Oise) : 01.39.85.24.24
Saint Raphaël (Var) : 04.94.19.51.50
En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMÉNIENNE POUR LE DÉVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan, frenchfund@web.am

ԱՐՑԱՆԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Հայոց թագաւոր Մեծն Տիգրանի կառուցած եւ իր անունով յիշուած Հայաստանի քանի մը քաղաքներէն մին՝ 2005-ին Արցախի մէջ յայտնաբերուած Տիգրանակերտն է: Ան կը գտնուի Ստեփանակերտ-Մարտակերտ ճամբուն վրայ, Աղտամէն 4 քմ. դէպի Հրախ, Ուաչենագետի ափէն ալ մօտաւորապէս 4 քմ. դէպի Հարաւ:

Արցախի Տիգրանակերտի յայտնաբերումը «Երկիր Միութեան» նախագահ Սեւակ Արծրունիի գաղափարը եղած է: Ան առաջնորդուելով ճանապարհորդներու վկայութիւններէն, թէ Մարտակերտի շրջակայքը Հին քաղաք կայ, դիմած է վարչական մարմիններու՝ Հնագիտական Հետազոտութիւններ սկսելու համար:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի Հնագիտութեան ու ազգագրութեան կեդրոնի կողմէ կազմուած Արցախի Հնագիտական Հետազոտութեան արչաւախումբի անդամները, ուսումնասիրելով Հայկական աղբիւրները գտած են տուեալներ, ըստ որոնց Տիգրան Մեծի անունով հիմնուած է վեց քաղաք, որոնցմէ մին՝ Արցախի մէջ: Առաջին քայլ ըլլալով կազմուած քարտէսը թոյլ տուած է Ուաչենագետի ափին յայտնաբերել վաղ միջնադարեան ամրոց մը, իսկ Վանքասարի գագաթին ալ՝ է. դարուն կառուցուած տաճար մը: Սակայն հաւաքուած նիւթերը պարզած են, որ այդ բնակավայրը կը պատկանի Ե.-Թ. դարերուն, հետեւաբար չէր կրնար Տիգրան Մեծի կառուցած քաղաքը ըլլալ: Հնագէտները անդրադարձած են, որ ազրպէյճանցիներ ժամանակին վերականգնած են տաճարը, սակայն անհետացուցած ակնյայտ քրիստոնէական հետքերը: Բայց եւ այնպէս, արչաւախումբը յաջողած է գտնել տաճարին հայերէն արձանագրութիւնները:

Տեղափոխուելով Ուաչենագետի միւս ափը հետազոտող խումբը յայտնաբերած է իրական Տիգրանակերտը, որ կառուցուած դարաւանդներու վրայ 50 արտավար տարածքի մէջ, կը բաղկանար յատուկ ամրացուած մասէ, առեւտրական կեդրոնէ եւ բազմաթիւ գիւղատնտեսական արուարձաններէ: Տարածքի ամենաբարձր կէտին գտնուած է միջնաբերդը, սարալանջին ալ՝ ամրացուած մեծ թաղամասը հզօր պարիսպներով: Ցարդ բացուած են մինչեւ 40 մեթր երկարութեամբ պարիսպները, որոնք տեղ տեղ կը հասնին 4 մեթր բարձրութեան: Արչաւախումբի ճարտարապետը կը նշէ, թէ շինութիւններու քարերը ծիծեռնակապոչ կապերով իրարու կապուած են, ինչ որ կը վկայէ շինարարական բարձր արհեստագիտութեան մասին, եւ թէ շինարարական միջոցները կ'ապացուցանեն, թէ իրենց գտածը իրօք Տիգրան Մեծի ժամանակաշրջանի քաղաք է, եւ կառուցները Հելլենիստական լուսագոյն ձեւով շարուած են: Այս կէտը կարեւոր է թուագրութեան համար: Հաւաքուած խեցեղէնը եւ մնացեալ իրերն ալ կը հիմնաւորեն այն համոզումը, որ քաղաքը Տիգրանակերտն է:

Արչաւախումբի ղեկավարը կարեւորութեամբ կը շեշտէ, թէ Տիգրանակերտը ո՛չ միայն յուշարձան է, այլ նաեւ քաղաքական լուրջ կուտան: Ան համոզուած է, որ Ազրպէյճանի հետ հարցերը լուծելու ճանապարհին մէջ մեծ տեղ ունին նաեւ պատմամշակութային զանազան արժէքներու վերաբերեալ քննարկումները եւ փաստերու ներկայացումը: Այս առթիւ յիշեցնենք, որ Իլհամ Ալիյեւ 2004-ին դիմելով Ազրպէյճանի Գիտութիւններու

Ակադեմիայի աշխատակիցներուն, պահանջած էր որ անոնք ծրագրուած աշխատանք տանին հետազոտելու եւ աշխարհին ներկայացնելու այն «ճշմարտութիւնը», թէ Հայեր Արցախի մէջ յայտնուած են միայն ԺԹ. դարուն՝ որպէս հիւրեր: Այս առնչութեամբ Հայկական կողմի պատասխաններէն ամենէն նշանակալիցը կրնայ ըլլալ Տիգրանակերտի յայտնագործումն ու պեղումները: Արցախի Հնագիտական արչաւախումբը հետազոտութիւններ կատարած է նաեւ Շուշիի մէջ, ուր գտած է ԺԲ.-ԺԳ. դարերու աւելի քան տասնեակ մը խաչքարեր եւ ամրոց մը: Պեղումները ըրած է նաեւ Քարավաճառի Հազարերդի վանքը, որուն կղմինտորներուն վրայ հայերէն արձանագրութիւններ գտնուած են:

Համոզուած ըլլալով, որ քաղաքը Տիգրանակերտն է, եւ ձեռքի տակ ունենալով բաւարար ապացոյցներ հետազոտողներու խումբը կը շեշտէ, թէ ի վերջոյ հիմնական խնդիրը հաւաքուած տեղեկութիւնները տարածելն է, հաշուի առնելով ալ, որ Ազրպէյճանի իշխանութիւնները կը փորձեն զանոնք աղաւաղել: Այս ուղղութեամբ ան ցուցահանդէս մը կազմակերպած է՝ Ժրնեւ, իսկ շարժանկարի ցուցադրութիւն մը՝ Լոս Անճելըս:

Բայց դժբախտաբար Հայաստանի պետական մարմինները զուրկ են պէտք եղած միջոցները տրամադրելու՝ Հնագիտական Հետազոտութիւնները շարունակելու համար: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նախագահ Բակո Սահակեան խոստացած է 30 միլիոն դրամ (մօտ 67.000 եւրօ) յատկացնել 2008-ի պեղումներուն համար: Կազմուած է յառաջիկայ հինգ տարիներու ծրագիրը, որ կ'ենթադրէ ըստ կարելոյն աւարտել միջնաբերդի, տաճարի պեղումները եւ սկսիլ դամբարանադաշտի պեղումներուն: Այս վերջինները պիտի օգնեն որպէսզի աւելի հասկցուի ընդհանուր իրավիճակը: Եթէ Հին դամբարաններ գտնուին, թուագրութեան մէջ աւելի յստակ տուեալներ յայտնի պիտի ըլլան:

Տիգրանակերտի մէջ ընդհանուր հաշուով 42 օր պեղումներ կատարուած են: Արցախի մէջ երկու անգամ գիտաժողովներ գումարուած են, որոնց ընթացքին ներկայացուած են պեղումներու արդիւնքը: Բոլոր նիւթերը կը պատկանին Արցախին եւ արդէն իսկ յանձնուած են հանրապետութեան պատմութեան թանգարաններուն:

(Քաղուած)

ԵԳՐԿՐԱՊԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԷ ԱՉԱՏ ԱՐՁԱԿԵԼ ԱՉԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԸ

Մայիսի 9-ին, Հայաստանի մէջ նշուած Երկրապահ Օրուան ընթացքին, նախկին ազատամարտիկները, այցելելով Եռաբլուր՝ ծաղկեպսակներ դնելու իրենց զօհուած մարտական ընկերներու շիրիմներուն, պահանջած են ազատ արձակել յետմարտական շրջանին ձերբակալուած նախկին ազատամարտիկները:

Նոյն տօնին առթիւ, Երկրապահ Կամաւորական Միութեան նախագահ, Հայաստանի պաշտպանութեան նախկին փոխ նախարար Մանուէլ Գրիգորեանը իր արտասանած խօսքին մէջ մասնաւորապէս շեշտած է: «Ամենայն պատասխանատուութեամբ կը յայտարարեմ՝ Երկրապահը երբեք քաղաքականութեամբ չէ զբաղած: Ոչ ոք թող չհասարկէ Երկրապահի անունը: Կ'ուզեմ վերջին անգամ ըսել, որ ես այն մարդն եմ, որուն անունով խօսելու, գործելու իրաւունք ունիմ միայն ես»:

Եռաբլուրի մէջ հաւաքուած երկրապահները պահանջեցին ազատ արձակել իրենց ձերբակալուած ընկերները՝ վանկարկելով Սասուն Միջայէլեանի, Միասնիկ Մայիսեանի, Սմբատ Այվազեանի, ինչպէս նաեւ միւս կալանաւորուածներու անունները:

«Ես տխուր եմ», - ըսաւ նախկին ազատամարտիկ Մարտին Պաղտասարեանը: «Տխուր եմ այն պատճառով, որ այսօր արժանաւոր տղաք՝ Սասուն Միջայէլեանը, Յակոբ Յակոբեանը, Սրմբատ Այվազեանը, Մուշեղ Սաղաթելեանը եւ ուրիշներ, այդ փառահեղ, ազգային հերոս տղաքը այսօր կը գտնուին բանտերու մէջ»:

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ... ԺՊԻՏ

Մէկը յաղթանդամ, իսկ միւրը կարճահասակ երկու անձ վիճաբանութեան բռնուած են: Յանկարծ յաղթանդամը կը ձայնէ. - Սա Հասակը նայէ, սանկ բռնել ու քեզի գրպանելս կու գայ: Դէմինը. - Լաւագոյն կ'ընէիր եթէ գլուխդ բանայիր եւ Հոն դնէիր զիս, աւելի պարապ տեղ Հոն կայ որովհետեւ...

***

Յաճախորդը. - Կտոր մը միս կ'ուզեմ. առանց ոսկորի, առանց իւղի եւ առանց կոճիկի:

Մսավաճառը. - Աւելի լաւ կ'ընէիք եթէ դէմի նպարավաճառէն հակիթ մը առնէիք:

***

Քերականութիւն. - Մնափառները կը սիրեն ուղղական Հոլովը. ամուսինները՝ սեռականը. խեղճերը՝ տրականը. դատախազները՝ հարցականը. սիրահարները՝ գործիականը. հարուստները՝ բացառականը. վաճառականները՝ ներգոյականը:

ՓԱՐԻՉԻ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
 8-րդ անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ՝
ՄԻԶՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅԻՆ ՄՐՑՈՅԹ
 նիւթ ունենալով՝
 Հայոց պատմութիւնը եւ մշակոյթը
 կը մասնակցին՝ 3 ամէնօրեայ վարժարաններու, ինչպէս նաեւ երկշաբաթօրեայ եւ միօրեայ դասընթացներու աշակերտները:
 Կիրակի, 18 Մայիս 2008, ժամը 15.00-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարի սրահին մէջ:

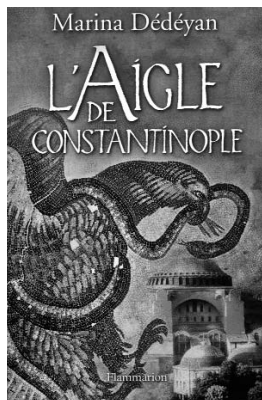

LECTURE

L'Aigle de Constantinople

de Marina Dédéyan

Avec ce second roman, Marina Dédéyan signe une fresque historique qui plonge le lecteur dans l'ambiance de l'empire byzantin, au XIIe siècle, sous le règne complexe de la

dynastie des Commènes. Manuel et Andronic, cousins et princes de haut lignage, sont tous les deux beaux, jeunes, vaillants ; ils se portent une solide affection et rien ne semble pouvoir les séparer, sauf la naissance puisque l'un est le fils héritier de l'empereur Jean, désigné par lui pour lui succéder, et l'autre son neveu qui se sent relégué au second plan. Les ambitions au trône et les rivalités éloignent les cousins l'un de l'autre. Envoyé aux confins de l'empire pour diriger des missions militaires destinées à asseoir le pouvoir royal, Andronic, trahi, se met au service de ceux qu'il doit combattre et devient traître à son tour. Emprisonné, exilé, ou adulé, il ne rêve que de conquérir Constantinople, « la reine des cités ». Nous pouvons le suivre dans son interminable périple qui le mène des Carpates aux principautés franques tenues par les Croisés, à Jérusalem, Antioche, Damas, Alep ou Bagdad, des rives du Jourdain à celles du Tigre, dans le Caucase ou sur les rives de la mer Noire.

Donnant leur nom à chaque chapitre, les femmes jalonnent ce parcours et représentent le plaisir, le luxe et les fastes. Elles sont aussi au centre des intrigues car leur descendance est un enjeu dans les convoitises pour la couronne et sert de monnaie d'échange dans les alliances contractées pour affermir ou déstabiliser le pouvoir. Les Arméniens, de Cilicie notamment, ont eu à se confronter au pouvoir de Byzance et certains apparaissent dans la généalogie des dynasties régnantes. Ils sont évoqués ici comme les défenseurs de leur liberté face aux désirs de conquête des seigneurs byzantins, capables de les faire plier.

Une carte des campagnes d'Andronic, un tableau généalogique de la dynastie des Commènes et une bibliographie assez fournie attestent de la minutie de l'auteur pour reconstituer la trame historique de l'ouvrage. Il ressort de ce roman une réflexion sur l'âpreté du désir de pouvoir et sur sa vacuité. Pour parvenir à ses fins, tous les moyens sont bons : ruse, cruauté, terreur mais en définitive, quand on arrive au sommet, commence une lente déliquescence et malgré la violence exercée par le despote, sa folie sanguinaire et son isolement le conduisent dans une chute irrémédiable.

Anahid Samikyan ◀

ACHKHAR A REÇU

Livre bilingue pour enfant : *Le grand conseil des souris* d'Atabek Khngoyan et *L'âne qui avait bu la lune* de Jean-François Blade, Editions Sigest. Jolies illustrations d'Irina Simonian, présentation soignée. Collection « Raconte-moi ».

À TOUS LES AMIS ET FAMILLES QUI VEULENT HONORER LES DEPORTÉS ARMÉNIENS DE LA SECONDE GUERRE MONDIALE

L'UCFAF (Union Culturelle Française des
Arméniens de France)
et l'ANACRA (Association Nationale des
Anciens Combattants et Résistants Arméniens)

organisent un hommage
le samedi 14 juin 2008

à 14h, dépôt de gerbe
au Mémorial de l'Internement
et de la Déportation
suivi de la visite du Musée

2bis, avenue des Martyrs de la Liberté 60200 Compiègne

Rens. et inscriptions
jusqu'au mardi 10 juin au 06 60 10 21 88

(Possibilité de départ en train
et restauration rapide à l'arrivée)

Après un examen minutieux des données actuelles, Achkhar a établi une liste de plus de trente déportés d'origine arménienne expédiés dans des conditions inhumaines par wagon de marchandises vers les camps nazis depuis le camp de Royallieu près de Compiègne.

AMANATIAN Khatchadour - ARAKELIAN Arakel
ASSADOURIAN Ardache - BALAJAN Ararat
BOYADJIAN Archak - CANDIAN Louis
CHERAMIAN Henri
CHERMIAN ou CHEVRIAN Charles
DAVIDIAN David - ESSAYAN Pierre
GARABEDIAN Armand - GAZARIAN Garabet
GUAMALMAZIAN Verek - GRIGERJIAN Ararat
HATCHADOURIAN Hagop - JAMGOTCHIAN Gérard
KEHYRIAN Sempat - KOUYOUMDJIAN Pierre
KOUZOUBACHIAN Manouk - KRIKORIAN Serge
MARDIKIAN Haroutioun - MAVIAN Michel-Mihran
MAVILIAN Jacques - MOURADIAN Marius
MUTAFIAN Vahé - NAFILYAN Michael
OHANESSIAN Albert - PAPAIZIAN Agop
PAPAIZIAN Avédis - PAPAIZIAN Onnig
SARKISSIAN Maghak - SARKISSIAN Pascal
TSAREGHIAN Nervous

Pour honorer les déportés qui sont morts dans les camps nazis et ceux qui en sont revenus.

la Maison d'Ursule

tissus et déco

www.maison-ursule.fr

Linge de Maison,
Voilage, Déco, Accessoires
d'Ameublement

AGENDA

PARIS ILE-DE-FRANCE

► Ciné Club Rouben Mamoulian

• Hommage à Henrik Malian. *Un coin de ciel* 1980 (1h50) avec Mher Mgrditchian

Jeudi 19 juin – 20 h. UCFAF 6 cité du Wauxhall- PARIS 10^e

► Concerts

• Iris Torossian (harpe) Paul Brie (violon) Mozart, Dvorak, Massenet, Khatchatourian, Nicolai Von Wilm, Bartok.

Sainte-Chapelle – Bd du Palais- Paris. Samedi 24 et mardi 27 mai – 20h30- réservation 01.42.77.65.65

• Trio de jazz Astargallus (Thierry Mariétan basse, Xavier Bornens trompette, Ianik Tallet batterie) en 2e partie Jean Bordé (contrebasse) et son trio

Mardi 20 mai – 20h30- entrée libre L'Ogresse théâtre – 4 rue des Prairies – 75020 Paris

• Don Pasquale de G. Donizetti avec Mourad Amir-khanian. Ensemble Opera 12 chœur et orchestre.

Théâtre Jean Arp 22 rue Paul Vaillant-Couturier Clamart – Vendredi 16 mai 20h30 et Dimanche 18 mai 16h30 – rés. 01.46.42.17.95 places 22 et 16 €

► Théâtre

• *Jules César* de Shakespeare avec Serge Avédikian dans le rôle de César et Hovnatán Avédikian dans celui de Marc-Antoine.

À partir du 27 mai au 12 juillet. Théâtre 14- 20 avenue Marc Sangnier 75014 Paris, métro Porte de Vanves / Tram Didot Ma, Me, Ve et Sa à 20h30 - matinée samedi à 16h – relâche dimanche et lundi. Réserv. 01.4545.49.77

• *Penelope, o Penelope*, texte et mise en scène Simon Abkarian.

du 14 mai au 14 juin- Théâtre National de Chaillot. Renseignements et réservations 01.53.65.30.00

► Cinéma

• *Mai 68* dont « Le droit à la parole » et « Berlin 68 » de Michel Andrieu et Jacques Kébadian.

Du 7 au 20 mai au Grand Action – 5 rue des Ecoles – 75005 Paris.

• *Mai 68 – rêve général* – dans 11 salles de Val-de-Marne jusqu'au 20 juin.

• *Nous avons bu la même eau*, documentaire de Serge Avédikian à partir du 14 mai, au cinéma Espace Saint-Michel – place Saint-Michel, Paris 5e.

Rencontres-débats exceptionnelles à l'issue des projections du film à 19h. Samedi 17 mai : « Les génocides : similitudes et différences » avec Yves Ternon et Laure Coret-Metzger. Mardi 20 mai : « Comment les hommes peuvent-ils combattre la désinformation » avec Claire Mouradian et Bernard Dréano.

► Conférence

Présentation-dédicace du livre *Conversation avec Robert Guédiguian* par Isabelle Danel, Editions Les carnets de l'Info, suivie d'un dialogue avec le public.

« Un livre d'entretien chaleureux, drôle et sincère »
Jeudi 29 mai, 20h – UCFAF 6, cité du Wauxhall, Paris 10e, métro République ; entrée libre.

• « Erevan : enjeux et défis d'une ville en pleine évolution urbaine ». Intervenants : Michel Pazoumian, Aris Atamian, Jiraïr Torgomyan

Jeudi 22 mai – 20 h. UGAF Paris – Centre Culturel Alex Manoogian – 118 rue de Courcelles-75017 Paris.

MARSEILLE PACA

► Concert

VIIe festival de musique sacrée sous le haut patronage de S.A.S. le prince Albert II de Monaco. *Chants sacrés de l'Arménie* ensemble vocal et instrumental Ochagan, directeur musical Grigor Arakélian, au profit d'un orphelinat d'Arménie

3 juin 2008 – 20h- Cathédrale de Monaco rés. FNAC Monaco 08.92.68.36.22 et Roger Piranian 06.85.90.24.09

► Réunion champêtre

Dimanche 15 juin à partir de 11 heures avec Liz Sarian. Animation Samvel et son ensemble. Le bénéfice de la journée sera versé au Fonds Arménien de France

– Abris's Club Domaine de la Voulte – 83220 Le Pradet
Réservations : Abris's club 04.94.27.10.51 avant le 10 juin.

Date limite de réception pour les annonces du n° 448 : mercredi 21 mai 2008.

Alain Altinoglu, la musique passionnément

Après avoir suivi des études au Conservatoire National Supérieur de Musique de Paris et y avoir enseigné dans la classe d'accompagnement et d'ensemble vocal, pianiste de formation,

puis chef de chant, **Alain Altinoglu**, amoureux de la voix et des instruments, a tracé son chemin de musicien et s'est progressivement orienté vers la direction d'orchestre.

Aujourd'hui, il se trouve à la tête de formations importantes pour diriger concerts et ouvrages lyriques sur les scènes parmi les plus prestigieuses. Pour cette saison, Alain Altinoglu a été désigné comme Premier Chef invité de l'Orchestre National de Montpellier. A l'Opéra-Comique, à la tête de l'Orchestre de Paris, il vient de diriger, avec une maîtrise saluée par toute la presse, une nouvelle production de *Roméo et Juliette*, l'opéra du compositeur

ensuite comme assistant avec des chefs réputés qui m'ont formé en m'offrant, dans une aventure partagée, le fruit de leur riche expérience que j'ai pu mettre à profit pour mon évolution personnelle. Travailler dans une maison d'opéra est un apprentissage d'une extrême richesse pour acquérir technique, métier et prendre la mesure de la tâche. On se trouve confronté à des situations musicales et artistiques qui exigent de réagir rapidement, prendre des décisions, rassurer les chanteurs et l'orchestre, créer de bonnes conditions d'entente, un climat de connivence avec le metteur en scène. L'interprétation doit de se penser dans le respect de l'œuvre et au service du compositeur dont il faut appréhender les intentions avec une intuition doublée d'un véritable savoir afin d'élaborer une vision juste et personnelle.

En tant que chef d'orchestre, vous avez d'emblée cherché à diriger un répertoire diversifié, les œuvres classiques côtoient des créations contemporaines.

Ma curiosité s'exerce pour toutes les formes de musique. Très tôt, j'ai lu des partitions du répertoire et des œuvres de notre temps. L'apport des différents langages est nécessaire en ce début du XXIe siècle pour comprendre l'évolution des modes d'écriture au cours de l'histoire. A partir de l'analyse des œuvres d'aujourd'hui, celles d'hier se trouvent éclairées par un regard rétrospectif qui leur

“L'interprétation doit de se penser dans le respect de l'œuvre et au service du compositeur”

donne une nouvelle épaisseur et inversement, la connaissance de tel ou tel opéra classique permet une approche plus nourrie du contemporain. Passé et présent sont complémentaires pour mieux saisir le mouvement des idées musicales.

Parmi mes expériences les plus émouvantes du répertoire classique, je peux rappeler le *Don Quichotte* de Massenet que j'ai dirigé il y a trois ans à Buenos Aires, au célèbre Teatro Colon, un lieu extraordinaire doté d'une acoustique exceptionnelle. Côté contemporain, je garde un beau souvenir du *Luthier de Venise* de Gualtiero Dazzi qui avait été donné au Châtelet et aussi de *Perelà*, *l'homme de fumée* de Pascal Dusapin interprété à Montpellier et que nous avons enregistré pour le label Naïve.

Vous venez d'achever les représentations de *Roméo et Juliette* de Pascal Dusapin. Comment avez-vous perçu l'univers musical de cet opéra ?

Il s'agit d'un opéra-laboratoire qui interroge le rapport du texte et de la musique, ce questionnement auquel les compositeurs depuis Monteverdi ont tenté de donner une réponse. Cet opéra s'inscrit également dans la tradition littéraire en relation avec Shakespeare. *Roméo et Juliette* ne raconte pas l'histoire que tout le monde connaît, mais joue sur les différents niveaux de sens, l'amour, l'histoire, la révolution possible. La musique est extrêmement inventive. En particulier, sur le plan de l'écriture, alternent des passages où une notation précise pour la déclamation chantée ou proférée est indiquée sur la partition, d'autres laissent une grande liberté aux interprètes. J'ai eu beaucoup de bonheur à diriger cette partition à la tête de l'Orchestre de Paris.

En juin, vous prendrez la baguette pour Verdi au Théâtre des Champs-Élysées. Quelles sont vos attentes face au dernier opéra du maestro italien ?

J'ai eu la chance de participer à la production de *Falstaff* au Festival d'Aix en 2001 ce qui m'a permis une certaine maîtrise de la partition. Verdi se tourne à la fin de sa vie vers le registre burlesque, mais l'œuvre dénote d'une profonde mélancolie dissimulée derrière le rire et la comédie. Il est un homme de quatre-vingts ans lorsqu'il compose cet opéra qui témoigne d'une jeunesse extraordinaire de l'esprit. La truculence du propos tourne rapidement à la farce, ce qui pourrait être humainement assez cruel si Verdi ne portait sur l'histoire et sur les personnages un regard ironique plutôt bienveillant et complice. La nostalgie est bien présente musicalement, elle côtoie des passages brillants. L'orchestre est éclatant et occupe une place aussi importante que la partie des chanteurs. Je suis particulièrement optimiste à la veille des répétitions : l'Orchestre de Paris sera dans la fosse, Mario Martone, metteur en scène, a déjà fait ses preuves à l'opéra, Alessandro Corbelli en *Falstaff* haut en couleurs, est accompagné d'Anna Catarina Antonacci, Ludovic Tézier et Marie-Nicole Lemieux, tous reconnus pour leur excellence.

Marguerite Haladjian ◀

Prenons un premier rendez-vous avant l'été avec Alain Altinoglu et *Falstaff* au Théâtre des Champs-Élysées 15 avenue Montaigne 75008 Paris. Tél. : 01 49 52 50 50. Jeudi 19, lundi 23, mercredi 25, vendredi 27 juin, 19h30. Dimanche 29 juin 17h

Discographie label Naïve et Radio France. Signalons entre outre *Perelà* de Dusapin, *Le Serment* de Tansman, magnifique, dont nous avons déjà parlé lors du concert à la maison de la Radio. *Jeanne au bûcher* d'Arthur Honegger qui a été récompensé aux Victoires de la Musique. Enfin, l'intégrale des sublimes *Mélodies* de Duparc, Alain Altinoglu, piano, Nora Gubisch, mezzo-soprano.

contemporain Pascal Dusapin. A partir du 19 juin prochain pour cinq représentations, il sera dans la fosse du Théâtre des Champs-Élysées au pupitre de *Falstaff*, l'ultime opéra de Verdi. L'été le retrouvera au Festival de Radio France et Montpellier le 14 juillet avant de poursuivre son activité la saison prochaine sur les scènes lyriques pour *Faust*, *Salomé* ou *Carmen*. C'est dire combien le parcours de ce jeune musicien doué et brillant retient l'intérêt du milieu musical international, combien sa personnalité authentique suscite les éloges.

Achkhar : Pianiste de formation et chef de chant, comment est né ce goût particulier de la direction d'orchestre ?

Alain Altinoglu : C'est en accompagnant au piano ma femme la mezzo-soprano Nora Gubisch lorsqu'elle est entrée dans la classe de chant du Conservatoire que j'ai eu la révélation des pouvoirs envoûtants de la voix. J'étais aussi très intéressé par l'orchestre qui a exercé sur moi une forte attraction comme élément expressif. Cette réunion de tous les pupitres d'instruments qui sonnent à l'unisson, cet assemblage de musiciens aux personnalités si diverses qu'il faut coordonner en permettant à chacun d'exprimer le meilleur de lui-même, a éveillé en moi le désir de servir la musique en la dirigeant. Avec l'Orchestre du Conservatoire et de jeunes chanteurs, je me suis attaché à la direction des opéras du répertoire. Cette pratique a eu une incidence déterminante pour la suite de mes engagements. J'ai collaboré

A toutes les mamans du monde

Ces deux extraits de poèmes de Hovannès Chiraz

O ma mère, l'un de tes cheveux vient de blanchir
Toutes les fibres de mon cœur pleurent.

Pourtant tu n'as pas perdu de fils à la guerre,
Mais les massacres ont enneigé ta chevelure.

La seule chose que je demande au monde
Qu'il n'ajoute aucune nouvelle neige à la neige
de tes cheveux

*Les vents du sud apportent des baisers,
Le printemps arrive, ouvrez les portes,
Vents, des plaines sacrées de notre patrie
Je suis absent, couvrez ma mère de baisers.*

*Ma mère seule est digne de vos baisers,
Vents, prenez et transportez la senteur des roses-
Sources, vous aussi, unissez vos cours, dans les prés
Tapissez de printemps les pieds de ma mère...*

Traduction A.T.M.

L'association DA-connexion organise 2 conférences présentant les projets réalisés et à venir dans les villages d'Arménie et du Karabagh. en 2008 :

– le vendredi 23 mai 2008, à 20 heures,
Salle de l'Eglise arménienne de Lyon
40 rue d'Arménie
69003 LYON

– le vendredi 23 mai 2008 à 20 heures,
Salle Haroun Tazieff, Rue Saint Jean
26000 VALENCE

Au programme : présentation des missions de l'association et de son expérience sur le terrain, la campagne humanitaire 2007 avec projection du film et exposition-photos retraçant le travail accompli, présentation des projets pour l'été 2008.

DA-connexion est une association culturelle et humanitaire ayant pour but d'améliorer les conditions d'éducation des enfants d'Arménie et du Haut-Karabagh.

Pour plus d'informations : 06 12 98 54 51
www.da-connexion.org,
contact@da-connexion.org

Entrée libre. Buffet à discrétion.

DONS À ACKHAR

M. Mme ZAMANTIAN Frédéric (Marseille 12 ^e)	42 €
Mme KALOUSTIAN Ovsanna (Marseille 6 ^e)	42 €
M. Mme TAPOL-MALIAN Laure (93 Villemomble)	42 €
M. GHAZARIAN Pierre (13 Vitrolles)	42 €
Mme ASLANIAN Claudine (92 Issy-les-Moulineaux)	42 €

DONS À ARMÉNIE-VILLAGE

Mme SOGHOMONIAN Jacqueline (13 Marseille)	70 €
M. RAKEDJIAN Grégoire (28 Luisant)	150 €

A la mémoire de nos amis disparus

M. BUJIKIAN Roupén (83 St-Raphael)	200 €
------------------------------------	-------

A la mémoire de Robert Parséghian

DER HAGOPIAN Nadine (78 Conflans-Ste-Honorine)	50 €
DER HAGOPIAN Catherine (26 Séderon)	50 €

A la mémoire de Robert Findikian

M. SOLAKIAN Armand (83 Six-Fours-les-Plages)	15 €
--	------

NÉCROLOGIE

Nous apprenons avec peine la disparition, le 4 mai 2008, de **RAYMONDE PENFORNIS**, l'épouse de notre ami et animateur du site www.imprescriptible.fr, **ARSÈNE KALAJDJIAN**, auquel nous adressons ainsi qu'à sa famille nos très sincères condoléances et le témoignage de notre amitié.

**Vous aimez Achkhar,
vous êtes un fidèle abonné
Votre journal doit continuer
à vivre !**

**Abonnez un ami !
Faites-lui remplir le bulletin
d'abonnement ci-dessous
Achkhar compte
sur vous**

Bulletin d'abonnement

Oui, je souhaite recevoir *Achkhar* chaque quinzaine

Nom ..... Prénom .....

Adresse .....

Code postal ..... Ville .....

TARIFS

France 6 mois (11 n°) : 35 € - 1 an (22 n°) : 68 € - Soutien : 110 €

Etranger 85 € pour 1 an par virement (100 € par chèque)

par chèque bancaire ou postal à l'ordre de SARL NAREK

par virement IBAN à FR52.20041000 0123 9745 3H02 038 - BIC PSSTFRPPAR (depuis l'étranger)

Merci de libeller et adresser votre règlement à : Société Narek (Achkhar) - 6, cité du Wauxhall, 75010 Paris

**Quelques places !
encore disponibles avec l'Ucfaf
pour**

2
voyages en Arménie
voir site www.ucfaf.com

**1 voyage touristique
du 26 juillet au 10 août 2008**
soit 16 jours/15 nuits
au prix de 1565 euros par personne (30 maximum)
en demi-pension et chambre double,
incluant un circuit de 6 jours jusqu'au Karabagh
(taxes d'aéroport et visa en sus).

Renseignements :
E. Yazidjian au 01.42.87.95.98

**1 voyage randonnée
du 14 au 25 juillet 2008**
soit 12 jours/11 nuits
au prix de 1390 euros par personne (maximum 12)
incluant un circuit randonnée de 7 jours
en pension complète
et 3 jours à Erevan en demi-pension
avec excursions et visites quotidiennes
(taxes d'aéroport et visa en sus).

Renseignements :
A. Samikyan au 01.48.03.18.78

Panorama de la littérature et de la musique arméniennes du XIXe siècle

Krikor Zohrab (1861-1915) écrivain et homme politique

Né à Constantinople, dans une famille aisée, Krikor Zohrab a fait ses études primaires et secondaires dans cette ville. Etudiant en droit (en français et en turc) à l'Université de Constantinople, il obtient le titre d'avocat en 1882. Spécialisé en géométrie il a aussi un diplôme d'ingénieur. Très vite, il s'implique dans la vie publique de l'Empire. Dès 1895 il s'engage en défendant les opprimés, sauvant de nombreuses vies. En 1905 à la suite du procès contre le gouverneur d'Ichtib, on lui interdit de plaider, il est obligé de s'exiler. En 1908 confiant dans le rétablissement de la Constitution, il revient à Constantinople, défend la justice et les libertés. Il est nommé professeur de droit pénal à la Faculté de droit de Constantinople

De 1908 à 1915 il est élu député au Parlement ottoman et représentant à l'Assemblée Nationale arménienne. Excellent orateur, au Parlement, il se fait remarquer par ses interventions en faveur de l'éducation, de l'amélioration de la production, de l'agriculture, de la science et des arts. Faire reconnaître les droits nationaux et politiques des arméniens et des autres minorités est l'un de ses combats vitaux même s'il est conscient du danger que représentent les ultra-nationalistes. Personnalité remarquable et remarquable, il fréquente les Arméniens les plus connus et les dirigeants turcs. Le 4 juillet 1914, Hovannès Séringulian (Vartkès), député d'Erzeroum, militant dachnak proche de Talaat et Krikor Zohrab interviennent à la Chambre sans imaginer leur proche assassinat cynique et hypocrite. En effet, épargnés le 24 avril 1915 contrairement aux autres intellectuels, ils sont arrêtés fin mai 1915, expédiés par train vers Alep, puis emprisonnés à Ourfa. Prétendument libérés, ils sont interceptés par des tchéts et sauvagement assassinés par leur commandant – de nombreux documents attestent de la mise en cause du gouvernement turc -De faux certificats de décès seront établis maquillant l'assassinat en crise cardiaque ou accident.

Krikor Zohrab, romancier, journaliste, nouvelliste, poète en prose et en vers, éditeur, demeure surtout le prince de la nouvelle, comme on l'a souvent appelé. En 1892 il écrit dans l'hebdomadaire *Massis* : « *La littérature doit saisir la vie du peuple pour servir la vie du peuple.* » Pour lui, l'écrivain doit marcher avec son temps pour reproduire certes la réalité mais aussi la grandeur et la beauté. L'écrivain doit créer de l'art et de la connaissance à partir de la vie quotidienne. Les œuvres de Zohrab sont traduites en 26 langues et admirées dans les milieux littéraires européens même si elles n'y sont pas assez connues. Dans ses nouvelles réalistes il condamne la suprématie de l'argent sur l'humain, dénonce la misère, l'injustice. Il écrit en faveur des femmes, pour leurs droits, sans s'apitoyer, en témoin impartial. Son souci de la condition du peuple est un leit-motiv dans ses por-

traits, ses souvenirs, ses essais. Il s'inquiète aussi des influences étrangères sur la communauté arménienne et critique l'admiration des intellectuels arméniens pour l'étranger.

Il écrit des poèmes, mais reste avant tout un nouvelliste. Ses écrits paraissent dans divers journaux, dans l'hebdomadaire *Massis* dès 1886, écrits publiés en un livre en 1887. Sa vraie carrière d'écrivain commence en 1892 avec H. Assadour et en 1898 avec Sybil dans *Massis*. Il écrit aussi pour *Hayrenik*, *Arèvelk*, *Azadamard* et autres journaux.

Il mène une vie mondaine, fréquente les salons, observe les milieux bourgeois. Dans ses nouvelles il brosse des portraits sans concession dans un style épuré, une écriture concise même si de poétiques descriptions de paysages viennent couper l'âpreté du récit. Il manie l'humour et aborde des sujets graves avec un certain détachement. Il publie trois recueils de nouvelles entre 1909 et 1911, *Voix de la conscience*, *Souffrances muettes*, *La vie comme elle est* dont le titre annonce le réalisme voulu. Ce dernier recueil a été traduit par Mireille Besnilian et publié chez

« La littérature doit saisir la vie du peuple pour servir la vie du peuple. »

Parenthèses en 2005 ; ses nouvelles racontent des histoires d'amour impossibles écrites pour la plupart à la première personne, où la femme adorée, mystérieuse, comme enveloppée d'un voile, veut s'affirmer socialement et choisit le rang et l'argent plutôt que l'amour (*Armenissa*, *Le retour*). La vie quotidienne qui, par la distance prise par Zohrab, frappe d'autant : le père cache sa déchéance et sa misère à ses filles jusqu'au suicide (*La dette au cou*), la jeune fille méprise les paysans et ne veut pas en épouser un, mais finit par s'y résoudre (*Le pantalon de paysan*). Le prêtre s'oppose à laisser entrer dans son église un homme immoral, mais le conseil paroissial compte ses sous et accepte (*La cour de l'église*). Les différentes couches de la société sont évoquées, la ville s'oppose aux campagnes, l'argent déshumanise et mène le bal. Les dialogues sont directs. Réalistes, ses écrits sentent le vécu, les faits divers, le très dur quotidien des petites gens et la superficialité des bourgeois de Constantinople qui eux, voyagent, prennent des vacances,

En dehors des nouvelles, il produit trois ouvrages juridiques, l'un à Paris, les deux autres

à Constantinople. En 1913 sous le pseudonyme de Marcel Léart, il écrit : « *La question arménienne à la lumière des documents* » publiés à Paris. Dans *Un soir sur le champ de bataille* (1914) il dénonce l'impérialisme allemand.

Son *Journal d'un voyageur* exprime sa philosophie, mais n'est publié qu'en 1922.

Son livre *Personnages connus et récits* publié à Paris en 1932 dans la collection « Les amis des écrivains martyrs » se divise en quatre parties : la première consacrée aux personnages connus de l'époque, articles parus pour la plupart dans les journaux *Massis* (1892-1893-1900 et 1901), *Azadamard* (1909), *Arèvelk* (1891-1898), *Hayrenik* (1892), la deuxième regroupe des poèmes écrits entre 1883 et 1908, la troisième des récits en prose, allégoriques comme *Les Papillons* (1898) d'autres plus autobiographiques concernant ses écoles et ses camarades. Enfin la quatrième partie est faite de récits et de portraits (1888-1912)

« *Un sac de cuir noir enserrait le cou de l'homme et flottait à côté de lui... Le sac de cuir rempli de pierres ne craignait pas désormais d'être vidé* »*

Ces pierres ont entraîné l'homme au fond de l'eau,

Une pierre a fracassé la tête de Zohrab

Monsieur Krikor Zohrab, une figure singulière de l'histoire et de la littérature arméniennes.

A.T. Mavian ◀

* « *La dette au cou* », dans *La vie comme elle est*, Editions Parenthèses, trad. M. Besnilian (p. 17-18).

ACHKHAR Bimensuel bilingue d'information et de la vie arménienne

Tél. 01 40 40 02 82 • Fax. 01 42 08 09 70 • achkhar@free.fr

Fondateur : Avedis Alixanian • Gérante-directrice de la publication : Roseline Djihanian • Rédacteur en chef : Gérard Dédéyan.

Collectif de rédaction : G. Dédéyan, R. Dzagoyan, M. Haladjian, A.T. Mavian, B. Maslak, L. Mirdjanian, A. Samikyan, T. Samikyan, S. Serik, O. Vanig, H. Vardanian.

Réalisation : Cicero, Paris 11e • Impression : Ader, 16 rue de l'Espérance, Paris 13^e

SARL-NAREK 6, cité du Wauxhall 75010 Paris • R.C.S. Paris B 381 385 715 • ISSN 0004-4342 • Commission paritaire 0708 K 88221